

Kohtuasi C-161/23

Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1

Saabumise kuupäev:

16. märts 2023

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Satversmes tiesa (Läti konstitutsioonikohus)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

14. märts 2023

Satversmes tiesale (konstitutsioonikohus) kaebuse esitajad:

VL

ZS

LIREVA INVESTMENTS LIMITED

VI

FORTRESS FINANCE Inc.

Vastustaja:

Latvijas Republikas Saeima (Läti Vabariigi Parlament)

Põhikohtuasja ese

Kriminaalmenetluse seadustiku (Kriminālprocesa likums) artikli 124 lõike 6, artikli 125 lõike 3 ja artikli 126 lõike 3¹ kooskõla hindamine Läti Vabariigi põhiseaduse (Latvijas Republikas Satversme) artikli 92 esimese ja teise lausega.

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib ELTL artikli 267 alusel teada järgmist:
i) kas direktiivi 2014/42/EL ja raamotsuse 2005/212/JSK kohaldamisalasse kuulub põhikohtuasja esemeks olev liikmesriigi õigusnorm, mille kohaselt liikmesriigi

kohus otsustab kriminaaltulu konfiskeerimise üle eraldi menetluses, mis käsitleb ebaseaduslikult saadud vara; ii) kas vara kuritegeliku päritolu tõendamise reguleerimine vaidlustatud sätetes on kooskõlas Euroopa Liidu põhiõiguste hartas ja nimetatud direktiivis sätestatud õigusega õiglasele kohtumenetlusele; iii) kas juhul, kui leitakse, et nimetatud õigusnorm on liidu õigusega vastuolus, saab nimetatud õigusnormi kehtivuse jooksul selle õiguslikud tagajärjed kehtima jätta?

Eelotsuse küsimused

1.1. Kas direktiivi 2014/42, eelkõige selle artikli 4, ja raamotsuse 2005/212, eelkõige selle artikli 2, kohaldamisalasse kuulub liikmesriigi õigusnorm, mille kohaselt liikmesriigi kohus otsustab kriminaaltulu konfiskeerimise üle ebaseaduslikult saadud vara käsitlevas eraldi menetluses, mis eraldatakse kriminaalmenetlusest, enne kui tuvastatakse kuriteo toimepanemine ja tunnistatakse keegi selle toimepanemises süüdi, ning milles on samuti ette nähtud konfiskeerimine kriminaalasja toimikust eraldatud materjalidele tuginedes?

1.2. Kui esimesele küsimusele vastatakse jaatavalt, siis kas niisugust ebaseaduslikult omandatud vara käsitlevas menetluses vara kuritegeliku päritolu tõendamist käsitlevat õigusnormi nagu on kehtestatud vaidlustatud sätetes võib pidada kooskõlas olevaks õigusega õiglasele kohtumenetlusele, mis on sätestatud harta artiklites 47 ja 48 ning direktiivi 2014/42 artikli 8 lõikes 1?

1.3. Kas liidu õiguse ülimuslikkuse põhimõtet tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus, kui liikmesriigi konstitutsioonikohus, kes menetleb põhiseaduskaebust, mis on esitatud liidu õigusega vastuolus olevaks tunnistatud liikmesriigi õigusnormi kohta, otsustab, et õiguskindluse põhimõte on kohaldatav ja nimetatud õigusnormi õiguslikud tagajärjed jäetakse selle kehtivusaja jooksul kehtima?

Viidatud liidu õigusnormid

Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“), artikli 47 esimene lõik ja teise lõigu esimene lause ning artikli 48 lõige 1.

Nõukogu 24. veebruari 2005. aasta raamotsus 2005/212/JSK, mis käsitleb kuritegevusega seotud tulu, kuriteovahendite ja omandi konfiskeerimist (edaspidi „raamotsus 2005/212/JSK“), põhjendus 10 ning artiklid 1, 2 ja 4.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. aprilli 2014. aasta direktiiv 2014/42/EL kuriteovahendite ja kriminaaltulu arestimise ja konfiskeerimise kohta Euroopa Liidus (edaspidi „direktiiv 2014/42“), põhjendused 9, 15, 22, ja 38, artikli 1 lõige 1, artikli 2 punkt 4, artikkel 4, artikkel 5 ning artikli 8 lõige 1.

Euroopa Liidu Kohtu praktika

Euroopa Kohtu 19. märtsi 2020. aasta kohtuotsus *Agro In 2001*, C-234/18, EU:C:2020:221, punktid 56 ja 57.

Euroopa Kohtu 28. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus *Komisija za protivodeystvie na koruptsiyata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imushtestvo*, C-319/19, EU:C:2021:883, punktid 36, 37 ja 41.

Euroopa Kohtu 21. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus *Okrazhna prokuratura – Varna*, C-845/19 ja C-863/19, EU:C:2021:864, punkt 75.

Euroopa Kohtu 22. juuni 2021. aasta kohtuotsus *Latvijas Republikas Saeima* (karistuspunktid), C-439/19, EU:C:2021:504, punktid 132 ja 133.

Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika

Euroopa Inimõiguste Kohtu suurkoja 28. juuni 2018. aasta otsus *G.I.E.M. S.r.l. jt vs. Itaalia*, kohtuasi nr 1828/06, punktid 211, 223–225 ja 233.

Euroopa Inimõiguste Kohtu 12. mai 2015. aasta otsus *Gogitidze jt vs. Gruusia*, kohtuasi nr 36862/05, punktid 102 ja 103.

25. mai 1986. aasta otsus *Feldbrugge vs. Madalmaad*, kohtuasi nr 8562/79, punkt 44.

27. oktoobri 1993. aasta otsus *Dombo Beheer B.V. vs. Madalmaad*, kohtuasi nr 14448/88, punkt 33.

15. juuli 2010. aasta otsus *Šikić vs. Horvaatia*, kohtuasi nr 9143/08, punkt 52.

Viidatud liikmesriigi õigusnormid

Läti Vabariigi põhiseadus (Latvijas Republikas Satversme; edaspidi „põhiseadus“), artikli 92 esimene ja teine lause, mille kohaselt „[i]gaüks peab saama kaitsta oma õigusi ja õigustatud huvisid erapooletus kohtus. Iga inimest peetakse süütuks seni, kuni teda ei ole seaduse kohaselt süüdi tunnistanud.“

Karistusseadustik (Krimināllikums), artikkel 70¹⁰, milles on määratletud vara konfiskeerimise erimeetmed, ja artikli 70¹¹ lõige 1, milles on määratletud ebaseaduslikult saadud vara.

Kriminaalmenetluse seadustik (Kriminālprocesa likums), artikli 124, milles määratletakse tõendamise, lõige 6, artikli 125, milles sätestatakse faktilise asjaolu õiguslik eeldus, lõige 3, ja artikli 126, milles määratletakse tõendamiskohustusega isikud ja tõendamiskoormis, lõige 3¹ (edaspidi

„vaidlustatud sätted“). Vaidlustatud sätted kehtivad praeguses sõnastuses alates 24. detsembrist 2019.

Kriminaalmenetluse seadustiku artiklis 356 sätestatakse menetlus, millega tuvastatakse, et vara on saadud ebaseaduslikult.

Põhikohtuasja asjaolude ja menetluse lühikokkuvõte

- 1 Vastavalt kriminaalmenetluse seadustiku artikli 124 lõikele 6 loetakse kriminaalmenetluses ja ebaseaduslikult saadud vara käsitlevates menetlustes tõendamise esemeks olevad kuritegelikku päritolu käsitlevad asjaolud tõendatuks, kui tõendamise käigus on põhjust järeldada, et vara päritolu on tõenäoliselt kuritegelik, mitte seaduslik.

Vastavalt kriminaalmenetluse seadustiku artikli 125 lõikele 3 loetakse tõendatuks, et vara, millega on pandud toime rahapesu, on saadud ebaseaduslikult, kui kriminaalmenetluses osalev isik ei esita usaldusväärseid selgitusi asjaomase vara seadusliku päritolu kohta ja kui menetluse eest vastutaval isikul on põhjust tõendite põhjal eeldada, et kõige tõenäolisemalt saadi vara kuritegelikul teel.

Kriminaalmenetluse seadustiku artikli 126 lõikes 3¹ on sätestatud, et kui kriminaalmenetluses osalev isik väidab, et ei tuleks asuda seisukohale, et vara saadi ebaseaduslikult, on tal kohustus tõendada asjaomase vara seaduslikku päritolu. Kui nimetatud isik ei esita kehtestatud tähtaja jooksul vara seadusliku päritolu kohta usaldusväärset teavet, jääb ta ilma võimalusest saada hüvitist kahju eest, mille põhjustavad talle kriminaalmenetluse käigus nimetatud vara kasutamise võimalustele määratud piirangud.

- 2 Kaebuse esitajad küsisid Satversmes tiesale (konstitutsioonikohus, edaspidi „eelotsusetaotluse esitanud kohus“) esitatud viies põhiseaduskaebuses nimetatud kohtult selle kohta, kas vaidlustatud sätted on kooskõlas põhiseaduse artikli 92 esimese ja teise lausega. Satversmes tiesale (konstitutsioonikohus) kaebuse esitanud isikud leiavad, et vaidlustatud sätted ei ole kooskõlas põhiseaduse artikli 92 esimese ja teise lausega koostoimes direktiivi 2014/42 artiklis 8 ja raamotsuses 2005/212 sätestatud tagatistega.
- 3 Toimikust selgub, et Lätis on väidetava laiaulatusliku rahapesu tõttu vastavalt karistusseadustiku artikli 195 lõikele 3 algatatud mitu eraldi kriminaalmenetlust. Nimetatud menetlused on veel eeluurimise staadiumis. Kõigis nimetatud menetlustes arestis menetluse eest vastutav isik Satversmes tiesale (konstitutsioonikohus) kaebuse esitanud isikute rahalisi vahendeid või kinnisvara, algatas eraldi ebaseaduslikult saadud vara käsitleva menetluse ja edastas nimetatud vara käsitleva toimiku kohtule, kes nimetatud asju lahendas. Kõigis nimetatud menetlustes tuvastati jõustunud otsusega, et Satversmes tiesale (konstitutsioonikohus) kaebuse esitanud isikute vara saadi ebaseaduslikult, ja anti korraldus selle konfiskeerimiseks riigi kasuks.

Põhikohtuasja poolte peamised argumendid

- 4 Satversmes tiesale (konstitutsioonikohus) kaebuse esitanud isikud väidavad, et vaidlustatud sätted ei taga menetlusosaliste menetlusliku võrdsuse põhimõttest kinnipidamist ja rikuvad süütuse presumptsiooni põhimõtet. Satversmes tiesale (konstitutsioonikohus) kaebuse esitanud isikud leiavad, et direktiiv 2014/42 on kohaldatav ebaseaduslikult saadud vara käsitlevatele menetlustele ja seetõttu tuleb sellistes menetlustes kohaldada isikutele, kelle vara on konfiskeeritud, nimetatud direktiivi artikli 8 lõikes 1 ette nähtud tagatist, et varaga seotud isikutele on tagatud õigus tõhusale kohtulikule kaitsesele ja õiglasele kohtulikule arutamisele. Satversmes tiesale (konstitutsioonikohus) kaebuse esitanud isikute arvates ei saa ebaseaduslikult omandatud vara käsitlevates menetlustes tugineda faktilise asjaolu õiguslikule eeldusele, kuna ebaseaduslikult omandatud vara käsitlevates menetlustes tuginetakse vara ilma süüdimõistva kohtuotsuseta konfiskeerimise põhimõtetele, mitte laiendatud konfiskeerimise põhimõtetele direktiivi 2014/42 artikli 5 tähenduses.
- 5 Satversmes tiesale (konstitutsioonikohus) kaebuse esitanud isikud väidavad, et kui menetluse eest vastutav isik tuvastab, et võib eeldada, et vara saadi kuritegelikul teel, langeb neile vara seadusliku päritolu tõendamisel ebaproportsionaalne tõendamiskoormis ning neile ei anta nimetatud eelduse ümberlukkamiseks piisavaid ja tõhusaid menetluslikke tagatist. Satversmes tiesale (konstitutsioonikohus) kaebuse esitanud isikud leiavad seetõttu, et menetluse eest vastutav isik võib ebaseaduslikult saadud vara käsitlevates menetlustes olla nimetatud varaga seotud isikuga võrreldes eelisolukorras.
- 6 Vaidlusaluse õigusakti vastu võtnud institutsioon ehk parlament leiab, et vaidlustatud sätted on kooskõlas nii menetlusosaliste menetlusliku võrdsuse põhimõtte kui ka süütuse presumptsiooni põhimõttega. Ebaseaduslikult saadud vara käsitlevad menetlused on kehtestatud selliseid olukordi silmas pidades, kus vara kuritegeliku päritolu küsimus tuleb lahendada siis, kui vastavalt seaduses sätestatud menetlusele ei ole veel ühtegi isikut kuriteo toimepanemises süüdi mõistetud. Läti rahvusvahelised kohustused hõlmavad kohustust luua õigusraamistik, millega tagatakse ebaseaduslikult saadud vara konfiskeerimine. See tuleneb samuti direktiivist 2014/42.

Eelotsusetaotluse põhjenduse lühikokkuvõte

- 7 Kuna vaidlustatud sätted on osa õigusnormist, millega reguleeritakse kriminaaltulu konfiskeerimise menetlust, on nimetatud hindamisel asjakohased harta artiklid 47 ja 48, direktiiv 2014/42 ja raamotsus 2005/212.
- 8 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et need kuriteod, mis on seotud ebaseaduslikult saadud vara käsitlevate menetlustega, kuuluvad direktiivi 2014/42 esemelisse kohaldamisalasse; lisaks on nimetatud kuritegude eest karistusena ette nähtud vabadusekaotus kolm kuni kaksteist aastat, mis on kooskõlas raamotsuse 2005/212 artikli 2 lõikes 1 ette nähtud karistusega.

- 9 Euroopa Kohus on sedastanud, et direktiiv 2014/42 nagu ka viidatud raamotsus 2005/212 on õigusaktid, mis kohustavad liikmesriike kehtestama kuriteovahendite ja kriminaaltulu konfiskeerimise ühised miinimumeeskirjad, et hõlbustada kohtu poolt kriminaalmenetluses tehtud konfiskeerimiskorralduste vastastikust tunnustamist. Direktiiv 2014/42 ei reguleeri ebaseaduslikust tegevusest saadud vahendite ja tulu konfiskeerimist, mille otsustab liikmesriigi kohus sellises menetluses, mis ei puuduta ühe või mitme kuriteo tuvastamist või ei järgne kohe sellisele tuvastamisele. Niisugune konfiskeerimine ei kuulu nimelt selle direktiivi artikli 1 lõike 1 kohaselt direktiiviga kehtestatud miinimumeeskirjade kohaldamisalasse ja selle reguleerimine kuulub seega liikmesriikide pädevuse alla kehtestada riigisisises õiguses ulatuslikumaid volitusi, nagu on märgitud direktiivi põhjenduses 22. Seetõttu peab eelotsusetaotluse esitanud kohus hindama, kas direktiivi 2014/42 nagu ka selles viidatud raamotsust 2005/212 saab kohaldada samuti kriminaalmenetluse seadustikus esitatud sätetele, mis käsitlevad ebaseaduslikult saadud vara.
- 10 Vaidlustatud sätetes käsitletakse vara kuritegeliku päritolu tõendamist ebaseaduslikult saadud vara käsitlevas eraldi menetluses enne kohtu lõplikku otsust kriminaalasjas. Seadusandja eesmärk varaliste küsimuste hindamise eraldamisel erimenetlusesse oli tagada menetlusökonoomia huvides, et kriminaalmenetlustes tekkivad varalised küsimused lahendatakse õigel ajal. Nimetatud menetluses ei tuvastata isiku süüid, vaid tehakse otsus selle kohta, kas vara on saadud ebaseaduslikult või kas see on seotud mõne kuriteoga. Ebaseaduslikult saadud vara käsitleva erimenetluse puhul on Läti kohtupraktikas tegemist *in rem* menetlusega ja selles lahendatakse lõplikult varalised küsimused. Kui kriminaalmenetluse eeluurimise etapp hõlmab ebaseaduslikult saadud vara käsitlevat menetlust ja kohus leiab nimetatud menetluse raames, et vara saadi ebaseaduslikult, ei otsusta kohus põhikohtuasja kriminaalmenetluses enam nimetatud vara kasutusotstarbe üle. Ebaseaduslikult saadud vara käsitlevates menetlustes ei hinnata isiku süüid, nimetatud menetlused ei põhine süüdimõistval kohtuotsusel ja need ei sõltu sisuliselt kriminaalasjast, milles toimub kuriteo eeluurimine, ega selle tulemusest.
- 11 Seetõttu võib direktiivi 2014/42 nagu ka selles viidatud raamotsust 2005/212 tõlgendada selliselt, et neid ei saa kohaldada kriminaalmenetluse seadustikus ette nähtud menetlusele, mis käsitleb ebaseaduslikult saadud vara, kuna kohtuotsusega tuvastatakse, et vara on saadud ebaseaduslikult, enne kui tuvastatakse kuriteo toimepanemine ja tunnistatakse keegi kuriteos süüdi.
- 12 Euroopa Inimõiguste kohus, hinnates kas konfiskeerimine ilma süüdimõistva kohtuotsuseta kujutab endast Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (edaspidi „konventsioon“) artikli 7 tähenduses karistust, on sedastanud, et sellise hinnangu andmine lähtub sellest, kas konfiskeerimine nähakse ette pärast otsuse tegemist, millega tunnistatakse isik süüdi kuriteo toimepanemises. Hindamisel tuleb siiski arvestada muude teguritega, näiteks menetluse olemus ja eesmärk ning konfiskeerimise ulatus, samuti selle menetluse

laad, nagu see on sätestatud riigisisestes õigusnormides ja nende rakenduseeskirjades.

- 13 Läti õigusnormi kohaselt eraldatakse ebaseaduslikult saadud vara käsitleva menetluse puhul kriminaalasjast, milles toimub kuriteo eeluurimine, materjalid, mis tõendavad vara seost kuriteoga või selle kuritegelikku päritolu. Pooltel on nimetatud menetlustes õigus esitada tõendeid, kuid järeldused vara kuriteoga seotuse või selle kuritegeliku päritolu kohta põhinevad muu hulgas kriminaalasja toimiku materjalidel, mis on kogutud põhikohtuasja kriminaalmenetluses.
- 14 Direktiivi 2014/42 artikli 4 lõikes 2 on sätestatud, et teatud olukordades on nimetatud direktiiv kohaldatav ka juhtudel, kui kuriteoga seoses algatati kriminaalmenetlus, kuid kriminaalmenetluses ei ole süüdimõistvat otsust tehtud. Nimetatud sätte kohta Euroopa Liidu Kohtu praktika puudub.
- 15 Sellest sättest võib koostoimes direktiivi 2014/42 artikli 2 lõikega 4 järeldada, et direktiiv on teatud juhtudel kohaldatav ka menetlustele, mille puhul kriminaaltulu konfiskeerimise menetluse eesmärk ei ole ühe või mitme kuriteo toimepanemise tuvastamine või mis ei järgne kohe sellisele tuvastamisele, teisisõnu kriminaaltulu konfiskeerimine toimub ilma süüdimõistva kohtuotsuseta. Lisaks võib direktiivi 2014/42 artikli 4 lõike 2 sõnastus samuti viidata eelkõige sellele, et selles lõikes nimetatud põhjuste loetelu, mille puhul ei ole võimalik konfiskeerimist läbi viia, ei ole ammendav.
- 16 Seega võib direktiivi 2014/42 ja raamotsuse 2005/212 tõlgendamise viis viia kohtuasjas nr 2022-32-01 erinevate järeldusteni küsimuses, kas kriminaalmenetluse seadustikus kehtestatud menetluste, mis käsitlevad ebaseaduslikult saadud vara, reguleerimine jääb nimetatud direktiivi põhjenduses 22 osutatud liikmesriikide pädevusse ja kas selle tulemusena ei ole nimetatud õigusaktid sellisele menetlusele kohaldatavad.
- 17 Siiani ei ole nimetatud õigusakte tõlgendatud seoses menetlusega, mis on liikmesriigi õiguses ette nähtud ebaseaduslikult saadud vara konfiskeerimiseks, mis ei toimu tsiviilmenetluses ja mis algatatakse kriminaalasjas olemasolevate tõendite põhjal enne kuriteo toimepanemise tuvastamist ja mõne isiku nimetatud kuriteos süüdi mõistmist. Direktiivi 2014/42 ja raamotsuse 2005/212 nõuetekohane tõlgendamine ja kohaldamine, võttes arvesse nende eesmärki parandada konfiskeerimise tulemuslikkust Euroopa Liidus kriminaalasjades, ei ole käesolevate faktiliste asjaolude korral ja õigusnormide põhjal, mida Satversmes tiesa (konstitutsioonikohus) uuris, niivõrd ilmselge, et nimetatud õigusaktide kohaldamisala osas ei jääks ruumi põhjendatud kahtlusele.
- 18 Kui kriminaalmenetluse seadustikus sätestatud ebaseaduslikult saadud vara käsitlevate menetluste reguleerimine jääb direktiivi 2014/42 ja selles viidatud raamotsuse 2005/212 kohaldamisalasse, on liikmesriikidel kohustus võtta vajalikud meetmed tagamaks, et nimetatud direktiivis sätestatud meetmetest mõjutatud isikutel on õigus tõhusale kohtulikule kaitsesele ja õiglasele kohtulikule

arutamisele, mis on vajalikud nende õiguste kaitseks. Harta artikkel 48 omakorda käsitleb süütuse presumptsiooni.

- 19 Kriminaalmenetluse seadustiku artikli 124 lõikes 6 kehtestatakse ebaseaduslikult saadud vara korral väiksem tõendamiskünnis – „tõenäosuste üliluslikkus“ –, mille põhjal ei pea menetluse eest vastutav isik ebaseaduslikult saadud vara käsitlevas menetluses vara ebaseadusliku päritolu tõendamisel tegema seda nii, et igasugune mõistlik kahtlus oleks välistatud. Alates hetkest, kui menetluse eest vastutav isik teavitab varaga seotud isikut sellest, et ta eeldab, et vara saadi ebaseaduslikult, lasub nimetatud isikul vara seadusliku päritolu tõendamise kohustus, kui ta väidab, et ei tuleks asuda seisukohale, et vara saadi ebaseaduslikult. Kui nimetatud isik ei suuda esitada asjaomase vara seadusliku päritolu kohta usaldusväärset selgitust ja kui menetluse eest vastutaval isikul on põhjust tõendite põhjal eeldada, et kõige tõenäolisemalt saadi vara kuritegelikul teel, loetakse vastavalt kriminaalmenetluse seadustiku artikli 125 lõikele 3 tõendatuks, et vara, millega on pandud toime rahapesu, on saadud ebaseaduslikult.
- 20 Menetlus, milles ei määrata karistust ega tehta süüdimõistvat kohtuotsust, ei ole seotud „kriminaalsüüdistuse esitamisega“ konventsiooni artikli 6 lõike 1 tähenduses. Ebaseaduslikult saadud vara käsitlevas menetluses kriminaaltuluks tunnustatud vara konfiskeerimist tuleb siiski pidada vara käsutamise „reguleerimiseks“ konventsiooni lisaprotokollis artikli 1 tähenduses ning seetõttu on nimetatud menetlus seotud ka isiku tsiviilõiguste ja -kohustuste määratlemisega konventsiooni artikli 6 lõike 1 tähenduses. Menetlusosaliste menetlusliku võrdsuse põhimõte on õiglase kohtumenetluse mõiste lahutamatu osa, mida kohaldatakse õiglase tasakaalu mõttes nii tsiviil- kui ka kriminaalasjades. Nimetatud põhimõte tähendab, et kõigile menetlusosalistele tuleb pakkuda mõistlikku võimalust enda esindamiseks, sealhulgas tõendite esitamine, tingimustel, mis ei sea teda teise poole suhtes oluliselt ebasoodsamasse olukorda.
- 21 Kuigi Läti õigusnormi kohaselt ei ole ebaseaduslikult saadud vara käsitleva menetluse eesmärk isiku süüd tuvastada, rikub süütuse presumptsiooni siiski lisaks isiku süü konkreetsele tuvastamisele ka hinnang, mille põhjal võib kriminaalmenetluses järeldada isiku süüd.
- 22 Seega on vara võimaliku kuritegeliku päritolu hindamine tihedalt seotud küsimusega, kas nimetatud varaga on pandud toime rahapesu. On tõenäoline, et menetluse eest vastutava isiku või kohtu järeldust käsitletakse hinnanguna isiku süüle kuriteo toimepanemisel. Seetõttu võib järeldada, et vaidlustatud sätetega kohustatakse varaga seotud isikut lükkama ümber eeldust, et ta on osalenud rahapesus. Selline olukord oleks vastuolus süütuse presumptsiooniga.
- 23 Seetõttu on teatavaid kahtlusi selles osas, kas juhul kui vaidlustatud sätted jäävad liidu õigusaktide kohaldamisalasse, on harta artiklis 47 sätestatud õigusega tõhusale kohtulikule kaitsele, harta artiklis 48 sätestatud süütuse presumptsiooni põhimõtte ja direktiivi 2014/42 artikli 8 lõikes 1 sätestatud tagatistega kooskõlas

liikmesriigi õigusnorm, milles sätestatakse ebaseaduslikult saadud vara käsitlevate menetluste korral vara kuritegeliku päritolu puhul faktilise asjaolu õiguslik eeldus ja mille kohaselt lasub vara seadusliku päritolu tõendamise kohustus varaga seotud isikul.

- 24 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib lisaks, et Euroopa Kohus teeks otsuse vaidlustatud sätete õiguslike tagajärgede kehtima jätmise küsimuses.
- 25 Vastavalt konstitutsioonikohtu seaduse (Satversmes tiesas likums) artikli 32 lõikele 1 on eelotsusetaotluse esitanud kohtu otsus alates selle kuulutamisest lõplik ja täitmisele pööratav. Vastavalt sama artikli lõikele 3 loetakse õigusnorm, mille eelotsusetaotluse esitanud kohus on tunnistanud kõrgemalseisva õigusnormiga vastuolus olevaks, alates selle kohtu otsuse avaldamisest tühiseks, kui kohus ei otsusta teisiti. Eelotsusetaotluse esitanud kohus võib siiski vastavalt konstitutsioonikohtu seaduse (Satversmes tiesas likums) artikli 31 punktile 11 määrata oma otsuses kindlaks hetke, kui kõrgemalseisva õigusnormiga vastuolus olevaks tunnistatud vaidlustatud säte kehtivuse kaotab. Selleks, et teha kindlaks konkreetne hetk, kui vaidlustatud säte kaotab kehtivuse, hindab eelotsusetaotluse esitanud kohus samuti, kas on põhjuseid, mille tõttu tuleks vaidlustatud säte tagasiulatuvalt kehtetuks tunnistada. Vaidlustatud sätete kehtivuse kaotamise hetke üle otsustamisel tuleb arvestada ühest küljest õiguskindluse põhimõtet ja teisest küljest teatavate isikute põhiõigusi.
- 26 Neid kaalutlusi arvesse võttes peaks eelotsusetaotluse esitanud kohus juhul, kui ta peaks leidma, et vaidlustatud sätted ei vasta põhiseaduse artikli 92 esimeses ja teises lauses, hartas, direktiivis 2014/42 ja raamotsuses 2005/212 sätestatule, otsustama, millisel hetkel nimetatud sätted kehtivuse kaotavad.
- 27 Euroopa Kohus on sedastanud, et liidu õiguskorrale omast õiguskindluse üldpõhimõtet kohaldades võib vaid erandjuhtudel piirata kõikide huvitatud isikute võimalust tugineda mõnele tema tõlgendatud õigusnormile, selleks et vaidlustada heauskselt loodud õigussuhteid. Selleks et sellist piiramist lubada, peavad olema täidetud kaks peamist tingimust, nimelt puudutatud isikute heausksus ja tõsiste tagajärgede tekkimise oht. Selline piiramine võib toimuda ainult samas kohtuotsuses, milles tehakse otsus taotletud tõlgenduse kohta.
- 28 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul tuleb käesolevas asjas arvesse võtta, et ebaseaduslikult saadud vara konfiskeerimine leiab aset, et kaitsta olulist avalikku huvi ja selle eesmärk on kaitsta õigusriigi põhimõtet.
- 29 Vaidlustatud sätted kehtivad praeguses sõnastuses alates 24. detsembrist 2019. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu lõplik otsus mõjutab paljusid õigussuhteid. Kui ebaseaduslikult saadud vara konfiskeeritakse riigi kasuks, kantakse vastavad vahendid riigieelarvesse. Vaidlustatud sätted on seega tihedalt seotud riigieelarvega ning nende tagasiulatuvalt kehtetuks tunnistamine võib kahjustada riigieelarve tasakaalu ja õiguskindlust.

- 30 Õiguslik stabiilsus on õiguskindluse põhimõtte üks oluline komponent, mille jaoks on vaja mitte ainult seda, et kohtumenetlus oleks reguleeritud, vaid ka seda, et kohtumenetluse lõpptulemus oleks õiguslikult püsiv. Vaidlusaluseid sätteid peetakse õiguspäraseks ja nende kehtivusaja jooksul kohaldavad riigiasutused neid kõigis ebaseaduslikult saadud vara käsitlevates menetlustes.
- 31 Eeltoodut arvestades tuleb tuvastada, kas juhul, kui otsustatakse, et vaidlustatud sätted ei vasta põhiseaduse artikli 92 esimese ja teise lause, harta, direktiivi 2014/42 ja raamotsuse 2005/212 nõuetele, tuleb õiguskindluse põhimõtet ja liidu õiguse ülimuslikkuse põhimõtet tõlgendada nii, et kohtuasja asjaolud annavad nimetatud põhimõtetest lähtuvalt aluse kaalutlustele, mille kohaselt saab vaidlustatud sätteid kohaldada ja jätta nende õiguslikud tagajärjed ajutiselt kehtima kuni hetkeni, kui Satversmes tiesa (konstitutsioonikohus) teeb otsuse, mille kohaselt nimetatud vaidlustatud sätted enam ei kehti.